
ПРОГЛАС

Издание на Филологическия факултет
при Великотърновския университет “Св. св. Кирил и Методий”

кн. 2, 2014 (год. XXIII), ISSN 2367-8585

ИНТЕРЕСЕН ПОГЛЕД ВЪРХУ ИНДИВИДУАЛНИЯ СТИЛ НА А. П. ЧЕХОВ

AN INTRIGUING APPROACH TO A. P. CHEKHOV'S INDIVIDUAL STYLE

**Ярослав Вежбински. Семантика идиостиля А. П. Чехова
(на материале антонимических образований и смежных явлений).
Логзь, PRIMUM VERBUM, 2013, 212 с.**

Книгата на известния полски русист Ярослав Вежбински „Семантика идиостиля А. П. Чехова (на материале антонимических образований и смежных явлений)“ е обобщение на дългогодишния му интерес към проблемите на Чеховия индивидуален стил, т.е. към „единството на менталното и езиковото“, в творчеството на писателя, в частност, проявата на това единство на ниво езиково противопоставяне. В нея е направен изключително прецизен анализ на чеховските текстове от гледище на езиковите антонимични отношения и отражението им в тях.

Интересът на проф. Я. Вежбински към тази проблематика не е случаен – привлечен е (както той сам пише) от факта, че антонимите представляват значителен фрагмент от речника на Чехов и имат в неговите произведения различен статут.

Книгата разкрива неповторимия свят на писателя чрез противоположните отношения на думите в текстовете. Започва с много важния въпрос за спецификата на противопоставянето в езика на художествената реч, което задължително трябва да очертае границата между противопоставянето на синонимните думи и антони-

мичните двойки в художествения текст – при противопоставянето на антонимите възниква противоположност, което не се наблюдава при противопоставянето на синонимите. Направеният подробен и задълбочен анализ на „поведението“ на синонимите и антонимите прави основателен извода за несъстоятелността на тезата за прехода на синонимите в антоними в художествения текст. Изяснява се, че противопоставянето на синонимите няма характер на противоположност, а също така, че това противопоставяне обикновено се формира от стилистично различаващи се синоними. Ролята на синонимните противопоставяния в текстовете на Чехов е свързана с индивидуализирането на речта на героите и с разнообразяване на изразните средства.

Пълнотата на анализа е безспорна и тя се илюстрира от аспектите, в които той протича:

– антонимните заглавия като основа, формираща семантичното ядро на структурата на разказите, като своеобразна кондензация на смисъла на цялото произведение, която от своя страна придава на заглавията допълнителни конотативни смисли;

– семантиката на прагматичните контрасти в хумореските на А. П. Чехов, която формира смислова и вътрешно единна композиционност, построена върху противопоставянето на мнимата значителност и реалната нищожност на героите;

– особеностите на конкретни антонимични парадигми (*хороший – плохой* и *радость – горе*) като носители на основната експресивно-емоционална компонента на текста и като изразни средства, индивидуализиращи и правещи стила на писателя неповторим и оригинален;

– понятийната несъотносителност на противопоставянията като важен фактор за създаване на художествен ефект, чрез който художествената система на А. П. Чехов се обогатява емоционално и експресивно; писателят постига това чрез контаминация на речниковите значения на многозначните думи, с което противопоставянията придобиват контекстуална художествено-речева природа;

– лексикалните контрасти в произведенията на Чехов, които се характеризират със семантично своеобразие и имат нестандартен характер, което най-ярко се проявява при контекстуалните антоними;

обновяването на традиционните семантични противопоставяния оживява стила на писателя, придавайки му неповторими акценти;

– реализацията на контрастите и противопоставянето се осъществява и чрез енантиосемията, която значително обогатява начините за художествено изразяване и индивидуализацията на речта и стила на писателя;

– разработката на принципите на антонимичен речник като източник за изучаването на езика на художествените произведения и за изследването на изразните средства на езика на Чехов.

Научното равнище на книгата, подборът на подходите и методите на изследване на индивидуалния стил на А. П. Чехов заслужава висока оценка, самата книга може да бъде определена като нов и свеж поглед към индивидуалния стил на великия майстор на руската проза.

И в края, без всякакви претенции към автора, бихме искали да видим по-голяма яснота в определянето на някои неуточнени в лингвистиката термини, напр. антонимичните образувания не си достатъчно ясно изяснени и от автора (независимо от декларацията му, че се придържа към широкото разбиране за антонимията) и енантиосемията, примерите за която най-често са за антифразис. Антифразисът е явление, близко до енантиосемията, но твърде отличаващо се от нея – при него възниква противоположен смисъл в речта с помощта на интонацията, докато енантиосемичните значения са езиков факт.

Гочо Гочев